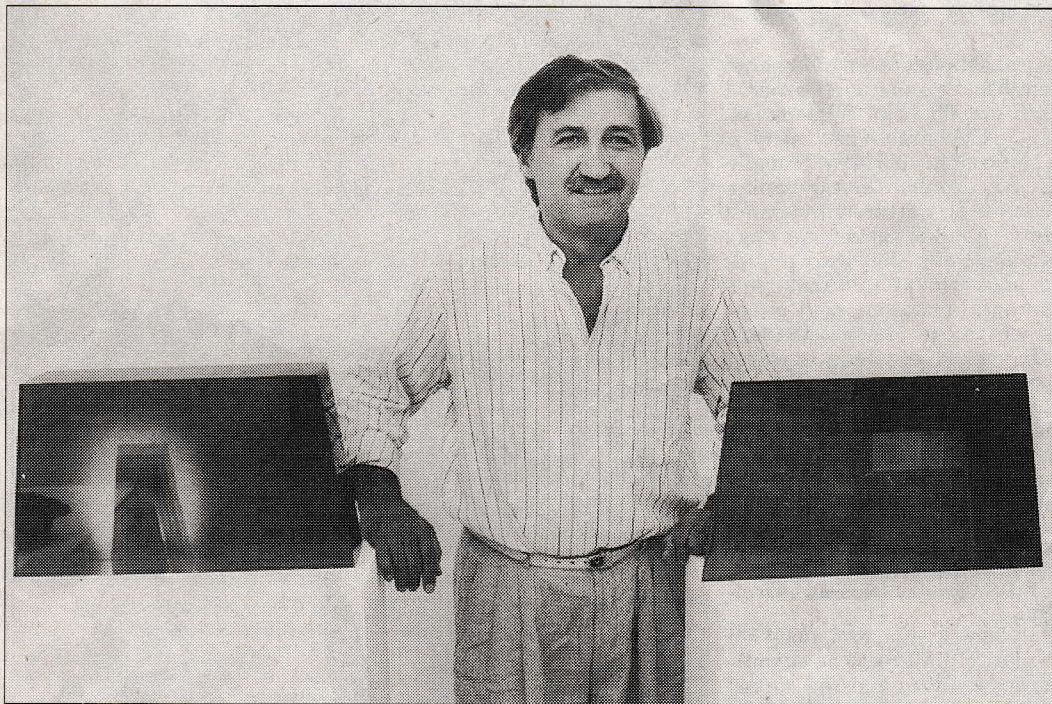

adattár

5492-95

Tizenkét üvegszínház

Beszélgetés Bohus Zoltánnal

A művészek rendszerint néhány évtized késéssel veszik át az ipari technológia felfedezéseit.

BÁNHALMI JÁNOS FELVÉTELE

Hosszasan nézegettem, távolról s közelről, körbe is jártam mindkettőt. Bolyongtam volna tovább azon a tárlaton, amelyet kortárs szobrászatunkból rendezett a Múcsarnok, de vissza-visszahúztak. Elbűvölt a két színházacska, az egyik kékeszölden derengett, a másik barnából feketébe komorult. Attetszők voltak, mintha kapuk nyíltak volna mégis a színpad keretétől a mélyéig. Utat nyitva a térben az időnek, s a perspektíva szorításában a végtelent áhító tudatnak. Bohus Zoltánnak hívják azt a művészt, aki a „világot jelentő deszkákat” – üvegbe álmodta.

Méternöki tervrajz

– Amit látok, számomra éteri színház. De arra kérem, leplezze le a titkát. Milyen is ez a műtárgy valójában?

– Tizenvalahány réteg üveg, amelyeket négy-négy és fél deciméter hosszra, mintegy három deciméter szélességre metszettem, s egymás mögé helyeztem, összeragasztottam. De az együttesen tizenvalahány centiméternyi mélységükben csak

üvegnek a betonnal azonos a fajsúlya. Amikor az Opel kombikkal tárlatra hurcolom őket, három-négy mázsával utazunk.

– Egyébként nem tréfából kérdeztem, mi lenne egy ilyen lepattantott üvegtömbbel. A képzőművészetben voltak olyan irányzatok – gondolhatunk a tasizmusra, például Jackson Pollockra –, amelyek az esetlegességet, a spontaneitást keresték az alkotásban. Ez sehogysem fér össze e szigorúbb üvegművészettel?

gyémántokkal szerettek volna vetekedni, holott az üveg nem más, mint egy túlhűtött folyadék. Amikor gyermekkoromban, ünnepi alkalmakkor szüleim elővették azokat a szebb, kecsesebb, metszett üvegpoharakat, kelyheket, amelyek magasabb polcokra félre voltak téve, ha elmentek a vendégek, gyönyörködtem bennük, hogyan török a fényt, vetnek szivárványt. Ma az arányok, a formák tiszta és nyugodt rendjére vágyom. De nem a tárgyi világ, hanem az univerzum rendjére, amelyben keressük önmagunkat. S időnk nem egyetlen emberöltő, magunkban hordozzuk múlt évszázadok, évezredek magatartásait, s előrevetítjük a jövőt. Ehhez adnék virtuális tereket.

ott lehet érzékelni síkokat, falakat, ahol az üveg fémfelülettel van bevonva. Nem száz-, legföljebb tizenöt-hús százalékos tükörként, nem is ezüsttel foncsorozzák, hanem valamilyen sötétebb tónusú fémrel, krómmal vagy bronzal fedik, mint ahogyan a középkorú lettek kékes, szürkés vagy barnás táblauvegeit. Hogy a kompozíció tökéletes legyen, ahhoz rendkívül pontos, több nézetből és keresztmetszetből készült, szinte mérnöki tervrajzot kell készítenem, s aszerint meghagyni, illetve különböző trükkökkel – savazással, mattítással, homokszórással – eltávolítani a fényt megszűrő fémrétegeket. Nem más ez, mint amikor a szobrász megveszi a bányában a kötömböt, és – ahogy Michelangelo mondta, s többen azóta is – csupán a fölösleget kell lefaragni róla.

- Mennyire elterjedt ez a technika? S egyáltalán, mióta létezik?

- Nem ritka a világban, különösen az Egyesült Államokban és Japánban. Minálunk tíz-egynéhányan műveljük, közülünk többen változtatva más technikákkal. S én tanítom is az Iparművészeti Főiskolán, ahol a szilikát tanszék vezetője vagyok. Egyébként Magyarországon nem volt meg az ipari háttér, most sincs olyan gyártás, amely nagyobb méretű üvegtömböket előállítana a számunkra. Ezeket pótoltuk ragasztott üvegrétegekkel, szükségből kísérletezte ki a szakma ezt a lehetőséget, amely engem már jobban vonz, mint az öntött üveg. Meglehetősen fiatal ez a technika, hiszen először a harmincas években próbálkoztak edzett és ragasztott, biztonsági célú üvegekkel. A művészek pedig rendszerint néhány évtized késéssel veszik át az ipari technológia felfedezéseit. De még az a ragasztóanyag sem túl koros, amelyet bizonyos gyakorlattal maszatolás és légbuborékok nélkül lehet felvinni az üvegfelületre.

- Apropos, biztonsági üveg! Mi történne, ha egy ilyen műtárgyat leejtenének?

- Nem lenne örvendetes. Nyilván megrepedezne, bár nem esne szét. De az sem örülne, akinek a lábára ejtenék, hiszen az én színpadocskáim nyomnak vagy negyven kilót. Könnyebbnek tűnnek, de az

- Vannak kollégák, akik drága, hatalmas, abszolút tiszta, optikai üvegtömböket vesznek, és fejszével, kalapáccsal, vésővel roncsolják meg. Nem becsülöm le, nem zárom ki ezt az eshetőséget, de engem nem vonz. Ha kezdetben másfelé is kalandoztam, s évekig króm-acél-szobrászként ismertek, immár huszonvalahány éve megtaláltam ezt a technikát magamnak. Az első nemzetközi sikeremet is ilyenrel arattam 1979-ben, a New York állambeli Corningban, amelynek múzeuma afféle „világabajnokságot” rendezett az üvegeseknek...

Az univerzum rendje

- Majd kiállított Detroitban, Tokióban, nemezszer Párizsban, s persze előtte és utána itthon is. Hol láthatók maig üvegmunkái köztéren, középületben?

- Sajnos összetört az első, amelyik az állatorvosi egyetem kertjében állott. Egy másfél méterszer másfél méteres tömb volt, amely egy negatív gömböt zárt be, s a sejtmagosztódást idézte fel. De benne lappangott az a gondolat is, hogyan lehet nem térbe állítani a szobrot, hanem a szoborban létrehozni a teret. Ez mindig is érdekelt. Van szökőkútam a Mexikói úton, üvegfalam a pécsi Hungyor Szállóban és a pesti Hungaria Phoenixi bárjában...

- Az már valóságos spektakulum, ahogyan a fénymadár szárnyait imitáló üvegrétegek a mulatóhely stroboszkóp fényére megmozdulnak, csapkodnak, repülnek.

- Az üveg önmagában is csoda. Azt szokták mondani, hogy a fizika, a kémia és a kvantummechanika törvényei szerint nem is jöhetett volna létre. Szinte képtelenség, hogy egy koszos, porszerű, homokos anyagból csillogó, áttetsző valami szülessék. Ha nem fedezték volna már fel, bajban lenne az, akinek feladatuk adnák, hogy ilyen és ilyen tulajdonságú anyagot találjon fel. Van benne valami misztikus.

- Úgy látom, az üveg geneziséét csodálja. Mégsem azt az utat választotta, amelyiken még cseppfolyósan formálhatná e matériát. Nem ellentmondás ez?

- Mindig is két út volt. Az üvegesmesterek alakíthatták melegen, képlékenyen. Míg a csiszolók munkái a kristályokkal, a drágakövekkel, akár a

Szellem a színen

- S ez a tér miért éppen a színház? Hiszen négyesztendőnyi időt töltött vele. Tizenkét üvegszínpadot teremtett meg.

- Van egy tér, valaki megjelenik benne, másvalaki nézi, s tudjuk, Peter Brook nyomán is – ez már színház. Örök modell. Az én színpadomon nem ágál ember, nem határozza meg, nem kicsinyíti a léptékét, de odagondolható. Valamelyest ismerem a színházat, s nemcsak a nézőtérrel. Már gimnazista koromban statisztáltam a békéscsabai társulatban, azután főiskolásként a Vigszínházban is, s éppen olyan előadásban „testörködtem”, amelyben Latinovits Zoltán játszott. Persze, ebben volt egy kis buli. De a díszítő-festő szakon, ahol végeztem, évfolyamtársaim voltak olyanok is, akik színházi tervezőnek készültek. Magam is terveztem jelmezeket egy Hubay Miklós-esthez, amelyet az Egyetemi Színpadon mutattak be. Mégsem a színház gyakorlata, hanem a lelke érintett meg.

- Már voltaképpen a művészetek kölcsönhatásáról beszélgetünk. Játsszunk el a gondolattal, hogy fölkéri egy színház! Üvegművész létére megihletné a feladat?

- Bizonyára, bár ugye az üveg súlyos, törekeny, nehezen mozgatható, tárolható. Inkább mutatnék valamit, két rézkarcot 1883-ból. Az egyikben látunk egy színpadot, amelyen a színész egy szellemalakkal vív. A másik leleplezi a fortélyt, megmutatja, hogy a színen egy üvegfal áll, mögötte forgatja a kardját az aktor, de van még egy szereplő, aki a zenekari árokban, egy ferde emelvényen fekszik, gesztikulál, játszik. A megfelelő fények hatására az ő képe tükröződik az üvegen. Pontosabban szólva: úgy látszik, mintha az észlelhetetlen üveglap mögött ugyanakkora távolságra lebegne, mint amennyire az üveg előtt, az orkeszter mélyében elhelyezkedett. Ez például olyan lehetőség, s nyilván az üveg műanyaggal is helyettesíthető, amit valaki már több mint száz éve kifundált, sajnos, nem én. Ha kicsit törnénk a fejünket, lehetnénk egymás hasznára, mi, művészek.

Bogácsi Erzsébet